

İhsan DOĞRAMACI (1915 - 2010) İhsan DOĞRAMACI (1915 - 2010)

Murat Yurdakök

Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi, Emekli Pediatri Profesörü Ankara, Türkiye

Özet: İhsan Doğramacı (1915-2010) Osmanlı İmparatorluğu'nun parçası olan Kuzey Irak'ta, Erbil'de doğdu. Erbil'deki Türkçe ilköğretiminden ardından Beyrut Amerikan Kolejini bitirdi. Üç yıl Bağdat Tıp Fakültesi'ne devam etti, daha sonra eğitimini İstanbul Tıp Fakültesi'nde tamamladı. Ankara Numune Hastanesi'nde Profesör Albert Eckstein'in yanında pediatri uzmanı oldu. Uzmanlık sonrası çalışmalarını Harvard Üniversitesi'ne bağlı Boston Çocuk Hastanesi ve Washington Üniversitesine bağlı St. Louis Çocuk Hastanesi'nde sürdürdü. Irak'a döndükten sonra 1946'da henüz 31 yaşındayken Dünya Sağlık Örgütü'nün anayasasını imzalayanlardan oldu. Ardından Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi'ne döndü, 1955'de profesör oldu. Aynı yıl Ankara Üniversitesi'ne bağlı Çocuk Sağlığı Enstitüsü'nü kurdu. 1963-1965'de Ankara Üniversitesi Rektörlüğü, 1965-1967'de Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mütevelli Heyet Başkanlığı yaptı. 1967'de Hacettepe Üniversitesi'ni kurdu ve 1975'e kadar rektörlüğünü yürüttü. Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Atatürk (Erzurum), Karadeniz Teknik (Trabzon), Erciyes (Kayseri), Ondokuz Mayıs (Samsun), Cumhuriyet (Sivas), Anadolu (Eskişehir) üniversitelerinin tıp eğitiminde öncü oldu. 1981'de Yükseköğretim Kurulu'nun ilk başkanı oldu ve bu görevini yaklaşık 11 yıl sürdürdü. 1984'de ülkemizdeki ilk vakıf üniversitesi olan Bilkent Üniversitesi'ni kurdu. Bu hizmetleri sırasında Dünya Sağlık Örgütü, UNICEF, Uluslararası Pediatri Kurumu'nda üst düzey görevler yaptı. Kendisine çok sayıda uluslararası ödül, madalya, fahri doktor unvanı verildi. Arapça, Farsça, Almanca, İngilizce ve Fransızca'yı çok iyi bilmekteydi. Avrupa Konseyi Barış, Adalet ve Hoşgörü Ödülü, Türkiye Büyük Millet Meclisi Devlet Üstün Hizmet Madalyası verdi. Yaklaşık 95 yıllık hayatını çocuklara, gençlere ve tüm insanlığa hizmet aşkıyla geçirdi.

Anahtar Kelimeler: İhsan Doğramacı, Türk tıp tarihi, Pediatri, Yüksek öğretim, Türkiye.

Abstract: İhsan Doğramacı (1915-2010): He was born in Erbil in Northern Iraq, which was part of the Ottoman Empire. After completing his primary education in Turkish in Erbil, he graduated from Beirut American College. He attended Baghdad Medical Faculty for three years and then completed his education at Istanbul Medical Faculty. He became a paediatric specialist under Professor Albert Eckstein at Ankara Numune Hospital. After his specialisation, he continued his studies at Boston Children's Hospital affiliated to Harvard University and St. Louis Children's Hospital affiliated to Washington University. After returning to Iraq, he became one of the signatories of the constitution of the World Health Organisation in 1946 when he was only 31 years old. He then returned to Ankara University Faculty of Medicine and became a professor in 1955. In the same year, he founded the Institute of Child Health at Ankara University. He served as the Rector of Ankara University in 1963-1965 and as the Chairman of the Board of Trustees of Middle East Technical University in 1965-1967. In 1967, he founded Hacettepe University and served as its rector until 1975. Hacettepe University Faculty of Medicine was a pioneer in the medical education of Atatürk (Erzurum), Karadeniz Technical (Trabzon), Erciyes (Kayseri), Ondokuz Mayıs (Samsun), Cumhuriyet (Sivas), Anadolu (Eskişehir) universities. In 1981, he became the first president of the Council of Higher Education, a position he held for 11 years. In 1984, he founded Bilkent University, the first foundation university in Türkiye. During his service, he held senior positions at the World Health Organization, UNICEF and the International Paediatric Association. He was awarded many international awards, medals and honorary doctor titles. He was fluent in Arabic, Persian, German, English and French. The Council of Europe awarded him the Peace, Justice and Tolerance Award and the Grand National Assembly of Türkiye awarded him the State Distinguished Service Medal. He spent nearly 95 years of his life with the love of serving children, young people and all humanity.

Keywords: İhsan Doğramacı, Turkish medical history, Pediatrics, higher education, Türkiye.

Yurdakök M, İhsan DOĞRAMACI (1915-2010), *Türk Tıbbına Hizmet Veren Bilim İnsanları Özel Sayısı, Aralık 2023;76-83*
Doi: 10.20515/otd.1400027

ORCID ID of the author: MY. [0000-0002-1394-4700](https://orcid.org/0000-0002-1394-4700)

Received 04.12.2023

Accepted 08.12.2023

Online 08.12.2023

Yazışma Adresi / Correspondence Address

Murat YURDAKÖK

e-mail: muratyurdakok@yahoo.com

Dr. İhsan DOĞRAMACI

1. Giriş

3 Nisan 1915’de, o zamanlar Osmanlı İmparatorluğu’nun parçası olan Kuzey Irak’ın Erbil şehrinde Kale Mahallesi’nde dünyaya geldi. Nüfuslu bir Türkmen aileden geliyordu. Büyükbabası Mehmed Ali Bey, ‘Meclis-i Mebusan’ adı verilen ‘Osmanlı Meclisi’nde Kerkük Milletvekili; babası Doğramacızade Ali Paşa da Erbil Belediye Başkanı idi. Annesi İsmet Hanım, uzun yıllar Osmanlı Meclis-i Mebusanı’nda Kerkük mebusu olarak görev yapmış Kırdarzade Mehmet Ali Bey’in kızıydı. İlk öğrenimini Erbil İbtidaiyyesi’nde, orta öğrenimini Beyrut’ta Beyrut Amerikan Üniversitesi’ne bağlı International College’de 1932’de tamamladı. Daha sonra Bağdat’a ailesinin yanına dönerek Edinburg Üniversitesi Tıp Fakültesi müfredatını uygulayan ve İngiliz öğretim üyelerinin çalıştığı Bağdat Tıp Fakültesi’ne üç yıl devam etti. 1936 yılında İstanbul’a gelerek Tıp Fakültesi’ne başvurdu; yapılan mülakat sonucu beşinci sınıfa kabul edildi ve 1938’de birincilikle mezun oldu.

Doğramacı’nın hayatı, eniştesi Dr. Lütfü Kırdar’ı ziyaret eden Ankara Numune Hastanesi Çocuk Kliniği Şefi Prof. Dr. Albert Eckstein ile tanışınca değişti. Albert Eckstein, Manisa Valisi Dr. Lütfü Kırdar’ın verdiği yemekte, İhsan Doğramacı’ya ihtisas yapıp yapmayacağını sordu. Onun yanıtı, "Düşünmüyorum. Bir kasabaya yerleşip orada doktorluk yapmak istiyorum" oldu. Ancak, Eckstein, genç doktoru ikna etti ve yanına alarak Anadolu çocuklarının sağlık sorunlarına ilişkin raporuna yardımcı

olmasını sağladı. Daha sonra onun yanında başladığı uzmanlık eğitimini 1940 yılında tamamladı.

1942 yılında Bağdat Amerikan Kız Koleji öğrencisi Ayser Hanım ile evlendi. Ayser Hanımın annesi, Kafkasyalı mücahid Şeyh Şamil’in kuzeni Osmanlı Ordusu Müşiri Dağıstanlı Mehmed Fazıl Paşa’nın kızıydı. Babası 1930’larda Irak başbakanı olarak görev yapmış olan Hikmet Süleyman Bey ise, 1909’daki 31 Mart isyanını bastırdıktan sonra imparatorluğun sadrazamlığına getirilen ve 1913’te bir suikaste kurban giden Mahmud Şevket Paşa’nın 30 küsur yaş küçük kardeşiydi.

Daha sonra, Amerika Birleşik Devletleri’nde 1945-1946 yıllarında Harvard Üniversitesi’nde (Boston Massachusetts Genel Hastanesi’nde altı ay, Boston Çocuk Hastanesi’nde dokuz ay) ve 1946-1947 yıllarında St. Louis’teki Washington Üniversitesinde araştırma görevlisi olarak çalıştı. 1947 yılında ailesiyle birlikte Ankara’ya yerleşti. 1947-1949 yıllarında Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi’nde öğretim görevlisi olarak çalıştı, 1949’da doçent, 1955’te profesör oldu.

Doğramacı ABD’de meslekî bilgilerini artırırken, Ankara’da özel bir çocuk sağlığı merkezi kurma fikrini de geliştirdi ve 1951 yılında bu konuda bir proje hazırlayarak yayınladı. Bu projeye göre Ankara’da kurulacak çocuk sağlığı merkezinin bölgedeki çocuk sağlığı hizmetlerini düzeltmesi, halk sağlığı hizmetlerine ağırlık

veren modern teknolojinin uygulandığı bir merkez olması, ülkemizin çocuk sağlığı sorunlarına çözüm getirecek araştırmaların yapılması, bunun yanı sıra bir eğitim merkezi ve diğer hastaneler için bir başvuru merkezi olması amaçlanıyordu. Bu hizmetler daha sonra yurt çapına yaygınlaştırılacak, zamanla diğer Orta Doğu ülkelerine götürülecekti. Yurt içinden ve dışından sağlanan yardımlarla bu proje ancak iki yıl sonra gerçekleşmeye başladı.

1954 yılında Ankara Üniversitesi'nde İhsan Doğramacı'nın başkanlığında '*Çocuk Sağlığı Bilimsel ve Sosyal Araştırma Enstitüsü*' kuruldu. Yeni kurulan kürsü Hacettepe semtinde kiralanmış bir gecekonduun iki odasında haftada dört gün poliklinik yaparak çalışmaya başladı. Aynı yıl '*Çocuk Sağlığı Bilimsel ve Sosyal Araştırma Enstitüsü*'ne bağlı Hacettepe Çocuk Hastanesi'nin temeli atıldı. 1958'de Doğramacı Hacettepe Çocuk Sağlığı Enstitüsü ve Çocuk Hastanesini kurma çabalarını tamamlamış oldu. Bu yıl İhsan Doğramacı'nın başkanlığında '*Türkiye Milli Pediatri Derneği*' kuruldu.

Bu enstitüye 1961'de Türkiye'nin ilk Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Yüksekokulu ile Türkiye'nin ilk Hemşirelik Yüksekokulu, 1962'de yine Türkiye'nin ilk Diyetetik ve Beslenme Yüksekokulu eklendi. Ardından Ankara Üniversitesi'nde ikinci bir tıp fakültesi olarak Hacettepe Tıp ve Sağlık Bilimleri Fakültesini ve Dış Hekimliği Yüksekokulunu kurma çalışmalarına başladı. 1963'de Hacettepe Tıp ve Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekanı oldu. Uygulanan 'entegre' tıp eğitimi gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler için örnek oldu.

Hacettepe Çocuk Hastanesi'nin hizmete açılan ilk servisi, prematüre servisi oldu. İnşaatı henüz tamamlanmadan, 1957 yılının Haziran ayında, yurt dışından getirilmiş bir kütük ambalajından çıkarılarak, o zamanki Çalışma Bakanı'nın torunu olan prematüre bir bebek yatırılarak tedavi edilmeye başlandı. Hacettepe Çocuk Hastanesi'nde neonatolojinin kurulmasında 1931 yılında Birmingham'da Sorrento Hastanesi'nde İngiltere'nin ilk, dünyanın üçüncü prematüre servisini kuran Mary Crosse'un (1900-1972)

önemli katkıları oldu.(1-3)

Doğramacı, 1963-1965 yılları arasında Ankara Üniversitesi Rektörlüğü, 1965-1967 yıllarında Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mtevelli Heyeti Başkanlığı görevlerinde bulundu. 1967 yılında Hacettepe Tıp Fakültesi ile Çocuk Sağlığı Enstitüsüne bağlı yüksekokulları birleştirerek Hacettepe Üniversitesi'ni oluşturdu. 1975 yılına dek, bugün Türk yükseköğretiminde çok önemli bir yere sahip olan bu üniversitenin rektörlüğünü yürüttü. Bu arada 1963'de Erzurum Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi'nin, 1973'de Karadeniz Üniversitesi Trabzon Tıp Fakültesi'nin kuruluşuna katkıda bulundu. Hacettepe Üniversitesi'ndeki rektörlük süresi bittiğinde, Paris Descartes (Paris V) Üniversitesi'nden gelen teklifi kabul ederek 1976-1977 yıllarında konuk pediatri profesörü olarak çalıştı.

1969-1981 yıllarında Avrupa Üniversiteleri Rektörleri Konferansı Daimi Komitesi Üyesi olarak görev yapan Doğramacı, 1980 yılında, Türkiye'deki yükseköğretim sistemini düzenleyecek yeni bir yasanın hazırlıklarına danışmanlık yapmak üzere Türkiye'den davet aldı. Yükseköğretim reformu önerileri arasında, doğrudan Cumhurbaşkanlığına bağlı bir Yükseköğretim Kurulu'nun oluşturulması da bulunuyordu. İhsan Doğramacı, 1981 yılı sonunda bu kurulun ilk başkanı olarak atandı ve 1992'ye kadar bu görevi sürdürdü. Bu yıllarda Uluslararası Yükseköğretim Konferansı'nda (ICHE) Yönetim Kurulu Üyeliği, 1981-1992 yıllarında Yönetim Kurulu Başkanlığı yaptı. Yükseköğretim Kurulu başkanlığı döneminde 1981'de Kayseri Erciyes Üniversitesi, 1992'de Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi ve Eskişehir Anadolu Üniversitesi'nin kuruluşuna katkıda bulundu.

Doğramacı, Türkiye'de yükseköğretimin gelişmesine öncülük ederken uluslararası bir dil olan müziğin ve sanatın eğitime de büyük önem verdi. Başta Adnan Saygun olmak üzere, değerli besteciler, kendisine sonatlar, senfonik eserler ve senfoniler ithaf etti.

Vakıflar tarafından kâr amacı gütmeyen yükseköğretim kurumlarının açılabilmesi, 1982 Anayasası'yla hükme bağlanınca, Doğramacı 1984'te, ülkedeki vakıf üniversitelerinin ilki olan Bilkent Üniversitesi'ni kurdu ve üniversitenin Mütevelli Heyeti başkanı oldu. Doğramacı, Bilkent Üniversitesi'nin, kuruluş amacını eğitim kalitesi, bilimsel araştırma ve yayınları ile kültür ve sanat faaliyetleri açısından dünyanın önde gelen üniversitesi olarak belirleyip adını 'Bilim Kenti'nin kısaltılmışı olan Bilkent olarak koymuştu.

Doğramacı, 1946'da henüz 31 yaşındayken Dünya Sağlık Örgütü'nün kuruluşunda görev aldı ve örgütün Anayasası'nı imzalayanlardan biri oldu. Türkiye'ye dönüşünün ardından, Dünya Sağlık Örgütü kendisinden dünyanın çeşitli bölgelerinde yeni tıp ve sağlık bilimleri okullarının kuruluşu ile ilgili danışmanlık yapmasını istedi. Kanada Quebec'te Sherbrooke Üniversitesi'ne, Güney Amerika Brezilya'da Brasilia Üniversitesi'ne, Afrika Nijerya'da Ife'ye ve Kamerun'da Yaunde'ye bizzat giderek buralarda tıp merkezlerinin ve okullarının kurulmasına öncülük etti.

Dünya Sağlık Asamblesi'nde 1976-1981 yılları arasında Türkiye Delegasyonu Başkanlığı yaptı. 1976'da Avrupa Bölgesi Ülkeleri Başkanı ve Dünya Sağlık Asamblesinin İkinci Başkanı olarak görev aldı. 1979-1982 yılları arasındaki Dünya Sağlık Örgütü Yönetim Kurulu Üyeliğinin yanı sıra örgütün birçok danışma komitesinin üyeliklerinde bulundu: Tıp Araştırma Komitesi Danışma Kurulu Üyesi (1979-1982), Ana Çocuk Beslenmesi Danışma Kurulu Üyesi (1979-1984), Ana Çocuk Sağlığı Programları Danışma Kurulu Üyesi (1982-1983).

Doğramacı'nın aktif olarak katkıda bulunduğu kurumlardan biri de 1959-1999 yılları arasına yönetim kurulunda görev yaptığı UNICEF idi. Program Komitesine üç dönem, Yönetim Kuruluna iki dönem başkan seçildi. Türkiye'de 1958-2003 yılları arasında UNICEF Millî Komitesi başkanlığını yürüten Doğramacı, 2003'ten sonra komitenin onursal başkanlığı görevine getirildi.

Doğramacı, 1968 yılında, çocuk sağlığı alanında hizmet veren önemli bir kuruluş olan Uluslararası Pediatri Kurumu'nda (IPA) 24 yıl boyunca başkan (1968-1977) ve genel direktör (1977-1992) olarak görev aldı, 1992 yılında da kurumun yaşam boyu onursal başkanı oldu. 1993 yılında IPA'ya bağlı bir kuruluş olan Türk Dilli Ülkeler Pediatri Cemiyetleri Birliği'nin (UNPSTR) kurucu başkanı oldu, daha sonra yaşam boyu onursal başkanı seçildi.

Doğramacı, UNICEF Yönetim Kurulu Başkanlığı sırasında Paris'teki Uluslararası Çocuk Merkezi'nin (ICC) Danışma Kurulu üyesi oldu; bu görevini 1970'ten 1984'e kadar sürdürdü. Elli yıllık varlığının ardından 1999'da feshedilen merkezi Ankara'ya taşıyarak 2006 yılına kadar başkanlığını bizzat yürüttü, daha sonra da onursal başkanı oldu.

Bunların dışında 1982-2010'da Uluslararası Çocuk Konuları Araştırma Merkezi Onursal Bilim Danışmanlığı, 1983-2010'da Franceville Uluslararası Tıp Araştırmaları Merkezi Onur Kurulu Üyeliği, 1986-1999'da İslam Tarih, Sanat ve Kültürü Araştırma Merkezi Yönetim Kurulu Üyeliği, 1997-1998'da IPA / UNICEF / WHO / FIGO / UNFPA Task Force Başkanlığı, 2000-2010'da Brock Chisholm Uluslararası İnsani Tıp Kurumu Yönetim Kurulu Üyeliği görevlerinde bulundu.

Çocuk sağlığı ve hastalıkları, halk sağlığı ve tıp eğitimi dallarında, ulusal ve uluslararası mesleki dergilerde yayımlanmış 100'den fazla makalesi bulunmaktadır. Yazarı olduğu kitap bölümleri şunlardır: “*Care of Mother and Child*” (In: *Health of Mankind*. Londra: Churchill, 1967); “*Child Labour: An Overview*” (In: *Child Labour: A Threat to Health and Development*, Iketsetseng Series on the Health and Welfare of Children, No. 1, Cenevre: Defence for Children, 1981, 1985); “*Ethical Considerations in the Advancement of Medical Science and Technology as Reflected in Research in Pediatrics*”, (In: *Medical Science and the Advancement of World Health*, New York: Praeger, 1985); “*Metabolic Disorders*”, “*The Abdomen and the Gastrointestinal Tract*”, and “*The*

Genito-urinary System” (In: *Pediatrics*, Boston: Little, Brown and Co., 1969, 1975, 1984, 1990); “Porphyrias and Porphyrin Metabolism” (In: *Advances in Pediatrics*, Vol. XIII, Chicago: Year Book Medical Publishers, 1964); “Probleme von auslaendischer Arbeitnehmer” (In: *Die Kinder auslaendischer Arbeitnehmer - Fortschritte der Sozialpediatrie*, Vol 5, Munchen, Vien, Baltimore: Urban und Schwarzenberg, 1980).

Doğramacı'nın *Annenin Kitabı* adlı eseri ilk kez 1952 yılında yayınlandı; kitabın 15. baskısı 2003 yılında yapıldı (Ankara: Meteksan). Ülkemizde neonatoloji alanında yazılmış ilk monografik eser olan *Prematüre Bebek Bakımı* 1954 yılında (Ankara: Örnek Matbaası) yayınlandı. Bunların dışında *Günümüzde Rektör Seçimi ve Atama Krizi: Türkiye'de ve Dünyada Yükseköğretim Yönetimine Bir Bakış* adlı kitabının ilk baskısı 2000; gözden geçirilmiş, güncellenmiş baskı 2007 yılında yapıldı (Ankara: Meteksan).

Doğramacı 1958'de “*Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*”ni ve “*The Turkish Journal of Pediatrics*”i kurdu. 1958-1993 yılları arasında editör olarak görev yaptığı bu dergilerin yaşam boyu onursal editörü idi. *Clinical Pediatrics* (Philadelphia, Pennsylvania) dergisinde 1963-1980 yıllarında danışman editör, *Bulletin of the International Pediatric Association* (Ankara) dergisinde 1975-1985 yıllarında editör olarak çalıştı.

İhsan Doğramacı'ya 1978 TÜBİTAK Hizmet Ödülü, 1981 Léon Bernard Vakfı Ödülü (WHO), 1986 Christopherson Ödülü (Amerikan Pediatri Akademisi), 1995 Maurice Pate Ödülü (UNICEF), 1995 Soranos Bilim ve Dostluk Ödülü (Yunanistan), 1997'de Herkes İçin Sağlık Altın Madalyası (WHO), 1998 Avrupa Konseyi Barış, Adalet ve Hoşgörü Ödülü (Franz Kardinal König ve Simon Wiesenthal ile paylaştı), 1999 Türkiye Sağlık ve Eğitim Ödülü, 2000 Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı Üstün Hizmet Ödülü, 2004 Dr. Jushichiro Naito Uluslararası Çocuk Sağlığı Ödülü (Japonya), 2007 TBMM Onur Ödülü, 2009 Dünya Halk Sağlığı Dernekleri

Federasyonu Dünya Sağlıkta Mükemmeliyet Yaşam Boyu Başarı Ödülü ve 2009 Tıp Bilimleri İslami Kurumu Ödülü verildi.

Ayrıca Türkiye Cumhuriyeti Devlet Üstün Hizmet Madalyası, Azerbaycan Haydar Aliyev Ordeni, Azerbaycan İstiklal Ordeni, İran Hümayun Nişanı, Mısır Halk Meclisi Madalyası, Romanya Devlet Mükâfat Madalyası, Kristof Kolomb Nişanı (Dominik Cumhuriyeti), Duarte, Sánchez ve Mella Liyakat Nişanı (Dominik Cumhuriyeti), Finlandiya Aslanı Nişanı, Polonya Liyakat Nişanı, St. Mary Yurdu Nişanı (Estonya), Officier de la Légion d'Honneur (Fransa), WHO “Herkes için Sağlık” Altın Madalyası, Sevda-Cenap And Müzik Vakfı Onur Ödülü Altın Madalyası, Irak Yükseköğretim ve Bilimsel Araştırma Bakanlığı Takdir Madalyası ve Paris Kenti Madalyası ile onurlandırıldı.

Doğramacı'ya Glasgow Üniversitesi (İskoçya), Nice Üniversitesi (Fransa), Nebraska Üniversitesi (ABD), Bağdat Üniversitesi (Irak), Guayaquil Üniversitesi (Ekvador), Santo Domingo Özerk Üniversitesi (Dominik Cumhuriyeti), Ayn-Şems Üniversitesi (Mısır), Helsinki Üniversitesi (Finlandiya), Soka Üniversitesi (Japonya), Bakü Devlet Üniversitesi (Azerbaycan), Azerbaycan Tıp Üniversitesi (Azerbaycan), De Montfort Üniversitesi (İngiltere), Doğu Akdeniz Üniversitesi (KKTC), Ulusal İslam Üniversitesi (Hindistan), Roma-La Sapienza Üniversitesi (İtalya), Case Western Reserve Üniversitesi (ABD) ile Anadolu, Boğaziçi, İstanbul, Marmara Üniversiteleri de dâhil olmak üzere Türkiye'den on bir üniversitesinden Onursal Doktor Unvanı aldı.

Üyesi olduğu akademiler Alman Ulusal Bilimler Akademisi (Deutsche Akademie der Naturforscher Leopoldina), Amerikan Pediatri Akademisi, Azerbaycan İlimler Akademisi, Fransa Ulusal Tıp Akademisi, Hindistan Ulusal Tıp Bilimleri Akademisi (Onursal Üye), Ürdün Âli'l-Beyt Akademisi; üyesi olduğu mesleki dernekler ve eğitim kurumları WHO Tıp Derneği (Onursal Üye), Hindistan Tıp Bilimleri Enstitüsü (Onursal Üye), Londra Kraliyet

Pediyatri ve Çocuk Sağlığı Koleji (Onursal Kurucu Üye), Londra Kraliyet Tıp Koleji, Paris Hastaneleri Tıp Derneği idi.

Doğramacı 1958 yılında Türkiye Milli Pediyatri Derneği'nin Kurucu Başkanı oldu ve 1984 yılına kadar bu görevde kaldı; daha sonra derneğin Onursal Başkanı oldu. Ayrıca ABD, Almanya, Arjantin, Avustralya, Avusturya, Bulgaristan, Dominik Cumhuriyeti, Ekvador, Fas, Finlandiya, Fransa, İngiltere, İspanya, İsveç, Japonya, Kazakistan, Kırgızistan, Meksika, Özbekistan, Polonya, Tunus Türkmenistan ve Ürdün pediyatri derneklerinin onursal üyesi oldu.

Doğramacı, Türkiye'de, aralarında Bilkent'in de bulunduğu birçok eğitim kurumu ve hastaneler açmış olan beş vakfın (Ankara'da kurulan İhsan Doğramacı Vakfı, İhsan Doğramacı Eğitim Vakfı, İhsan Doğramacı Bilim ve Araştırma Vakfı, İhsan Doğramacı Sağlık Vakfı ve Erbil'de kurulan İhsan Doğramacı Erbil Vakfı) kurucusu oldu. Bunların dışında, Dünya Sağlık Örgütüne armağan edilmiş bir vakıf olan İhsan Doğramacı Aile Sağlığı Vakfı, 1983'ten bu yana aile sağlığı alanında çalışan başarılı isimlere ödüller vermektedir.

Doğramacı iş dünyasında da çok iyi bir yönetici idi. Onun tarafından kurulan Bilkent Holding'in ilk şirketi Dilek İnşaat, 1968'de faaliyete geçti. Ardından bugünkü TEPE Mobilya, TEPE Home ve TEPE İnşaat'ın temeli olan TEPE Ağaç Metal ve İnşaat 1969'da hizmete girdi. Bilkent Holding'in iştirakleri arasında Meteksan Savunma Sanayii, TAV ve Havaş da bulunuyor. Bugün Bilkent Holding çatısı altında iştiraklerle birlikte 40'ı aşkın şirket faaliyet gösteriyor. İnşaat, sanayi, bilgi ve iletişim teknolojileri, yatırım ve hizmet sektörlerinde faaliyette bulunan şirketlerin ve Bilkent Holding'in sahibi Bilkent Üniversitesi'dir.

"Hocabey" lakabıyla tanınan İhsan Doğramacı, çoklu organ yetmezliği tanısıyla 9 Kasım 2009'dan beri tedavi gördüğü Hacettepe Üniversitesi Hastanesi'nde 25 Şubat 2010 Perşembe günü yaşamını yitirdi. Doğramacı için 27 Şubat günü sabah

Hacettepe Üniversitesi'nde, öğleden sonra Bilkent Üniversitesi'nde anma törenleri yapıldı. 28 Şubat günü Kocatepe Camii'nde öğle namazından sonra düzenlenen devlet töreninin ardından babası için yaptırdığı Doğramacızade Ali Paşa Camii'ndeki anıt mezara defnedildi.

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı ve Başbakanlığı görevleri için teklifler alan Doğramacı, sağlık ve eğitim konularındaki çalışmalarına odaklanması gerektiği inancıyla bu teklifleri kabul etmedi. Gerçek bir dünya vatandaşı olan Doğramacı'nın bildiği yabancı diller arasında Almanca, Arapça, Farsça, Fransızca ve İngilizce bulunmaktaydı.(4-14)

Yüzyıla yakın yaşamı boyunca çocukların sağlığı ve gençlerin eğitimleriyle ilgilenen İhsan Doğramacı, insan sevgisi ve ufukların ötesini gören ileri görüşlülüğü ile sadece Türkiye'ye değil, dünyanın pek çok ülkesine verdiği hizmet ve sunduğu katkılarla, sağlık, eğitim ve bilim için yarattığı kurumlarla daima hatırlanacaktır.

Bu bölümde Hocabey ile anılarım paylaşılmıştır.

Hocabey ile ilk anılarım

İhsan Doğramacı, yakınlarının ifadesiyle *Hocabey* ile tanışmam 1977 yılında tıp fakültesi öğrenciliğim sırasında oldu. 1975-76 döneminde pediyatri stajına başlamadan önce o yıl sınavda A+ alanların İngilizce sınavını geçerse 1976-77 döneminde pediyatri elektif stajını seçerlerse bir ay süre İngiltere'ye gönderileceğini duyurmuştu. Pediyatri sınavına rahmetli Prof. Dr. Ümit Saatçi'nin başkanı olduğu jüriden girdim. Onların deyimi ile A++ aldım. Ancak o yıllarda dahiliyeye, özellikle gastroenterolojiye girmek istiyordum. Pediyatri stajımı tamamladıktan sonra ortaya çıkan anarşik eylemler nedeniyle okulumuzun eğitimine ara verilince iki ay süreyle Yüksek İhtisas Hastanesi'nde Prof. Dr. Nidai Sulhi Atmaca'nın yanında gastrointestinal endoskopi konusunda uygulamaları eğitim aldım. Aynı yıl yaz aylarında iki buçuk ay İngiltere'ye giderek Bristol kentinde Prof. Alan A. Read'in yanında gastroenteroloji çalışarak tıbbi patik

İngilizcemi geliştirdim. Bu nedenle 1976-77 döneminin başında yapılan İngilizce sınavını geçerek, o yıl İngiltere'ye gönderilecek dört kişiden biri olarak seçildim.

İngiltere ilk gidecek bendim. Yol paramız dahil her türlü ihtiyacımız karşılanacaktı. Hocabey yola çıkmadan bir hafta kadar önce çağırıldı. Başarılar diledi ve cüzdanından 50 sterlin çıkararak hiç unutamadığım şekilde "Oğlum, bu da selamet parası" olsun dedi. Geleneklerimizde bir babanın oğluna yaptığı bu davranış beni derinden etkiledi. İskoçya'daki Glasgow kentine Royal Hospital for Sick Children'da pediatrik nefrolog olan Hocabey'n yakın arkadaşı Prof.Dr. Gavin Arneil'in yanına gittim. Kendisi burada kaldığım bir ay içinde çok yakından ilgilendi. Hatta bir göl kenarındaki küçük bir şato görünümündeki evinde Türkleri çok iyi tanıyan öğretmen annesi ile tanıştırdı. Beşinci sınıftaki bir tıp öğrencisine gösterilen bu ilgi ileride yapacağım uzmanlık alanının dahiliyeden çocuk hastalıklarına dönüşmesine neden oldu. İntörlük yılımda Nelson Pediatrics'i Türkçeye çevirerek çalıştım. 1978 Haziran ayında yapılan pediatri giriş sınavını kazandım ve temmuz ayının başında yenidoğan servisinde çalışmaya başladım. İşin ilginç yönü hâlâ neonatolojide çalışmaktayım.

Günaşırı asistanlık yılımda 1979'un Mart-Nisan aylarında Hocabey'in isteği ile ülkemizdeki çocuk sağlığı durumu konusunda bir arkadaşımın birlikte Bakanlık, WHO ve UNICEF ile yapılan toplantılar için kapsamlı İngilizce rapor hazırlamakla görevlendirildim. Muhtemelen bu raporun beğenilmesi üzerine 1980 yılında Hocabey tarafından, daha kıdemli asistanlık yılında iken Turkish Journal of Pediatrics ile Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi'nin Yayın Kurulu'na seçilen dört kişiden biri

olarak seçildim. Dört üyenin üçü kıdemli profesör olduklarından ve makalelere kabul ya da red verilmesi konusunda onlarla eşit yetki verildiğinden çok büyük bir sorumluluk altına girdim. Her hafta pazartesi ve perşembe günleri öğleden sonra, daha Bilkent Üniversitesi kurulmadan Uluslararası Çocuk Merkezi'nin çalıştığı binada Hocabey'in yanındaki bir odada çalışmaya başladık. Bu dergilerin editörlüğünde 2021'de emekli olana kadar çalıştım.

1981-1982 dönemindeki başasistanlık döneminde Katkı Pediatri Dergisi'nin editörlüğünde çalıştım. 11 Eylül 1981'de yapılan askeri darbe sırasında yıllarda yayınlanmak olan aşırı solcu Pediatri Dergisi ile karıştırılarak küçük bir soruşturma geçirdik; ancak işin içinde Hocabey olunca kolayca atlattık.

Askerlik görevimi 1984'te tamamladıktan sonra SSK Dışkapı Hastanesi'nde mecburi hizmete başladım. Ancak Hocabeyin SSK Genel Müdürlüğüne yaptığı yazılı istekle haftada üç gün öğleden sonraları Hacettepe'de görevlendirildim. Pazartesi ve perşembe günleri daha önce olduğu gibi Bilkent'te, cuma günleri Hacettepe'de çalışıyordum.

1971 yılının Eylül ayında öğrenci olarak girdiğim Hacettepe'den 2021 yılının yine Eylül ayında, üniversitemizin temeli Çocuk Sağlığı Enstitüsü Müdürü olarak ayrıldım. Askerlik dışında başka hiçbir yerde çalışmadım. Mecburi hizmetim sırasında Hocabeyin SSK Genel Müdürlüğüne yaptığı yazılı istekle haftada üç gün öğleden sonraları Hacettepe'de görevlendirildim. Öğrenciliğimden Hocabey vefat edene kadar onun çok yanında çalıştım. Kendisini Allah'tan rahmet diliyor ve özlemle anıyorum.

KAYNAKLAR

1. Yurdakök M. History of Hacettepe / Hacettepe Tarihi. Ankara: Öztürk Matbaası, 1984.
2. Yurdakök M. Hacettepe'nin öyküsü: Gecekonduyan üniversiteye. Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Mezunları Derneği Bülteni 1991; 1: 4.
3. Yurdakök M. Hacettepe Çocuk Hastanesi Tarihi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Basımevi, 1992.

4. Özsoylu Ş. İhsan Doğramacı ile 40 Yıl. Ankara: Özkan Matbaacılık, 1995.
5. Ertuğ C. Türkiye’de ve Dünyada İhsan Doğramacı Olayı. İstanbul: Komat Matbaacılık, 1996.
6. Akman M. Yaşantımda Hacettepe ve Sonrası: Bir Emekli Rektörün Anıları (2. Baskı). Ankara: Meteksan AŞ, 1997.
7. Phillips H. İhsan Doğramacı: A Remarkable Turk (İhsan Doğramacı: Olağanüstü Bir Türk) (2. Baskı). York: Wilton 65, 1998 (Fransızca, Almanca, Rusça ve Lehçeye çevrilmiştir).
8. Türmen T, Schaller JB (ed). Children in His Heart, Youth on His Mind: Tributes to İhsan Doğramacı in Honour of His Sixty-Five Years of Service to Child Health and Education (Gönlünde Çocuklar, Aklında Gençler: Çocuk Sağlığına ve Eğitime Verdiği Altmış Beş Yıllık Hizmetin Onuruna İhsan Doğramacı’ya Armağan). York: Wilton 65, 2003.
9. Okyay E. İhsan Doğramacı ve Çağdaş Üniversite (2. Baskı). Ankara: Sevda Cenap And Müzik Vakfı Yayınları, 2006.
10. Yurdakök M, Kale G (ed). Hocabey ile Anılar. Ankara: Alp Ofset Matbaacılık, 2006.
11. İhsan Doğramacı: The Turkish Journal of Pediatrics mourns the loss of its founder. Turk J Pediatr 2010; 52: 117-120.
12. İhsan Doğramacı: Dünya çocuklarının, gençlerinin ve hepimizin büyük kaybı. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi 2010; 53: 79-86.
13. Yurdakök M. Kurucumuz İhsan Doğramacı’yı kaybettik. Hacettepe Tıp Dergisi 2010; 41: 69-74, 2010.
14. Yurdakök M. Anadolu’da Çocuk Hekimliğinin 12.000 Yıllık Öyküsü. Ankara: Güneş Tıp Kitabevleri, 2016: 105-1109.

Etik Bilgiler

Etik Bilgiler Etik Kurul Onayı: Bu makale bir derleme yazısı olduğu için Etik Kurul Onayı alınmasına gerek yoktur.

Telif Hakkı Devir Formu: Yazar tarafından Telif Hakkı Devir Formu imzalanmıştır.

Hakem Değerlendirmesi: Hakem değerlendirmesinden geçmiştir.

Yazar Katkı Oranları: Konsept: MK Tasarım: MK. Veri Toplama veya İşleme: MK. Analiz veya Yorum: MK. Literatür Taraması: MK Yazma: MK

Çıkar Çatışması Bildirimi: Yazar çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir

Destek ve Teşekkür Beyanı: